

Retningslinjer for god dyrevelfærdspraksis for hold, pasning, uddannelse og brug af heste

Disse retningslinjer er udarbejdet i 2018/19 på engelsk af arbejdsgruppen om dyr af hestefamilien, der er nedsat på eget initiativ under EU Platformen for dyrevelfærd. De holdninger, der gives udtryk for i disse retningslinjer repræsenterer ikke nødvendigvis Europa-Kommissionens officielle holdning.

Retningslinjerne indeholder god dyrevelfærdspraksis i forbindelse med hold, pasning, uddannelse og brug af heste. Det er ikke meningen, at de skal træde i stedet for, modsige eller anfægte eksisterende lovgivning, charter, retningslinjer eller vejledninger.

I dette dokument anvendes fotos til illustration af nogle af de beskrevne forhold. De skal ikke anses for at illustrere den eneste løsning på de beskrevne forhold.

Fotos, der bruges i dette dokument, er venligst stillet til rådighed af:

Foto nr. 2: General Direction for Animal Health and Veterinary Drugs – Det italienske Sundhedsministerium

Foto nr. 8, 12 og 15: Janne Winther Christensen

Fotos i bilag 2: Kilde AWIN, 2015. AWIN- welfare assessment protocol for horses. Doi: 10.13130/AWIN HESTE 2015

Andre fotos: Birte Broberg

Reference nummer DOC/12480/2019 Rev.1 (EU Platform for dyrevelfærd)

Miljø- og
Fødevareministeriet
Fødevarestyrelsen

Oversat til dansk af Fødevarestyrelsen

Note til den danske oversættelse: Disse retningslinjer skal ses som et supplement gældende lovgivning om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af heste.

Indhold

1. INDLEDNING	6
2. ANVENDELSESOMRÅDE	6
3. BIOLOGISKE KARAKTERISTIKA OG ADFÆRD	7
3.1 Herkomst	7
3.2 Synssans	7
3.3 Flugtreaktion	8
3.4 Høresans	8
3.5 Social interaktion og komfortadfærd	9
3.6 Fødesøgning og behov for bevægelse	11
3.7 Unormal adfærd	11
4. KONTAKT MED ANDRE HESTE	12
5. OPSTALDNING	12
5.1 Generelle betragtninger	12
5.2. Stalde – indendørs opstaldning	13
5.2.1 Individuelle bokse	13
5.2.2 Gruppeopstaldning	14
5.2.3 Spiltove som opstaldningssystem	14
5.3. Staldklima	15
5.4. Lys	15
5.5 Støj	15
6. HESTE UDENDØRS	15
6.1. Ly/læskur	15
6.2. Fold	16

7. PASNING	17
7.1. Kvalifikationer	17
7.2 Identifikation og registrering	17
7.3 Tilsyn	17
7.4 Smitsomme sygdomme og smitteforebyggelse	17
7.4.1 Forebyggelse af spredning af smitsomme sygdom	17
7.4.2 Begrænsning af udbrud af smitsomme sygdomme i en hestepopulation	18
7.5 Dyrlæge og medicinsk behandling	18
7.6 Sundhedstjek	18
7.6.1 Vaccination	18
7.6.2 Overvågningsprogram for involdsparasitter	19
7.6.3 Hovpleje	19
7.6.4 Tandpleje	19
7.7 Foder	19
7.8 Vand	21
8. HÅNDTERING OG TRÆNING	22
9. DOPING	23
10. Udstyr	24
10.1 Sadel, seletøj etc.	24
10.2 Mekanisk udstyr	24
10.3 Fastholdelsesudstyr	24
10.4 Dækkener	25
11. ARBEJDENDE HESTE	25
12. HESTE, DER BRUGES TIL SPORT, FRITIDS AKTIVITETER, OG TURISME	26
12.1 Sport	26
12.2 Turisme	26
12.2.1 Trækheste	27

13. OPERATIVE INDGREB M.M.	27
13.1 Halekupering, klip af mulehår og snit af sener	27
13.2 Andre operative indgreb	28
14. AVL	28
14.1 Ansvarlig avl	28
14.2 Avlsmetoder	28
14.3 Foling og fravænning	29
15. VURDERING AF HESTES VELFÆRD	30
16. OVERVEJELSER OM AT AFSLUTTE HESTENS LIV	30
BILAG 1	31
Ordliste	31
BILAG 2	32
Huldvurdering	32

1. Indledning

I 2014 holdt Europa-Kommissionen et møde om dyrevelfærd hos dyr af hestefamilien, som både medlemsstater og interessenter fra hestesektoren deltog i. Drøftelserne på dette møde viste, at der er udfordringer med hensyn til hestevelfærd i Den Europæiske Union. Som konsekvens heraf udarbejdede World Horse Welfare og Eurogroup for Animals rapporten "Removing the Blinkers", som beskrev velfærdsudfordringerne mere detaljeret.

Den 14. marts 2017 vedtog Europa-Parlamentet en beslutning om ansvarligt ejerskab og pasning af dyr af hestefamilien. I beslutningen opfordrer Europa-Parlamentet Kommissionen til at udarbejde europæiske retningslinjer for god praksis for så vidt angår hestesektoren til forskellige brugere og specialister. Der opfordres til, at retningslinjerne udarbejdes i samråd med interessenter og organisationer fra hestesektoren og baseres på eksisterende retningslinjer.

OIE (Verdensorganisationen for Dyresundhed) vedtog i maj 2016 et kapitel om arbejdende dyr af hestefamilien til Terrestrial Animal Health Code.

På baggrund af ovenstående og ud fra princippet om, at alle dyr skal have et "liv, der er værd at leve", er det nødvendigt samlet set at minimere dyrenes negative oplevelser og give dem mulighed for at få positive oplevelser. Retningslinjerne om hold, pasning, uddannelse og brug af heste er blevet udarbejdet med henblik på at opnå dette.

Heste holdes til en bred vifte af forskellige formål, f.eks. sport, væddeløb, fornøjelse, turisme, avl, terapi og kødproduktion. Regler om hold og pasning af heste varierer fra medlemsstat til medlemsstat. Kun få har vedtaget specifik lovgivning om beskyttelse af heste. I nogle medlemsstater er der udarbejdet retningslinjer enten af de kompetente myndigheder eller af interessenter. Fælles EU-retningslinjer forventes at bidrage til at forbedre velfærden for heste i hele EU.

Det er vanskeligt med sikkerhed at anslå antallet af heste i EU. Der kan f.eks. fås tal fra avls-, væddeløbs- og hestesportsorganisationer. Når det drejer sig om den del af hestesektoren, hvor der ikke er nogen formel organisation, er tallene imidlertid ikke tilgængelige eller usikre. Det anslås, at EU's hestepopulation spænder fra ca. 4 millioner til ca. 7.7 millioner.

2. Anvendelsesområde

Disse retningslinjer er rettet til enhver, både professionelle og ikke-professionelle, der ejer en eller flere heste, har heste i deres besiddelse, eller på anden måde er engageret i hold, pasning, uddannelse og brug af heste. Ejeren eller brugeren af en eller flere heste har et ansvar for at gøre sig bekendt med kravene til hestevelfærd og således passe deres hest eller heste på en passende måde.

Selv om disse retningslinjer generelt gælder for alle kategorier af heste, omhandler de ikke specifikt arbejdende heste, da disse allerede er omfattet af kapitel 7.12 i OIE's Terrestrial Animal Health Code. Retningslinjerne omhandler ikke æsler og æselkrydsninger, da de kan have en adfærd/behov, der er forskellige fra hestes. (Se Retningslinjer for god dyrevelfærdspraksis for hold, pasning, uddannelse og brug af æsler og æselkrydsninger (EU Platform for dyrevelfærd reference nummer: DOC/11066/2020)).

Disse retningslinjer omhandler områder, hvor der ikke findes specifik EU-lovgivning om heste. Det betyder, at regler om transport, aflivningsmetoder, herunder slagtning, identifikation og registrering samt zootekniske og genealogiske forhold ikke er behandlet. Disse retningslinjer omhandler heller ikke heste, der er vildtlevende, eller heste, der lever delvis vildt.

I disse retningslinjer anvendes udtrykket "hest" om både heste og ponyer.

3. Biologiske karakteristika og adfærd

3.1 Herkomst

Nutidens domesticerede hest, Przewalski-hesten og andre vildtlevende heste, såsom den nu uddøde tarpan, har en fælles stamfar. Viden om naturlig hesteadfærd stammer delvis fra studier af Przewalski-hesten, der er genindført på deres oprindelige levested, men stammer hovedsagelig fra studier af vildtlevende heste, der er afkom af undslupne tamheste, og som lever under naturlige eller delvis naturlige forhold uden eller med kun lidt indgriben fra mennesker.

Foto 1. Viden om hestes naturlige adfærd stammer hovedsagelig fra studier af vildtlevende heste, der er afkom af undslupne tamheste.

Hesten blev domesticeret for mere end 5500 år siden. Selv om visse karakteristika såsom størrelse, type, farve, foderomsætning og temperament har ændret sig, har heste bevaret en stor del af deres stamfædres adfærd, f.eks. social adfærd og fødesøgningsadfærd. Hesten er gennem evolution blevet tilpasset et liv som byttedyr på åbne sletter. Dette afspejles i hestes adfærd og i måden, hvorpå deres sanser har udviklet sig.

3.2 Synssans

Heste har et meget bredt synsfelt, som gør det muligt for dem at opdage bevægelser næsten hele vejen rundt om dem. Det er væsentligt at forstå, at der er markant forskel på hestes og menneskers synsfelt og på opfattelsen af det sete.

Foto 2. Hestens synsfelt. Det binokulære synsfelt foran hesten, det monokulære synsfelt på siden af hesten, og det blinde område bag hesten og under hesten.

Der er et lille "blindt område" lige bag og under en hest. Det er nødvendigt for hesten bevæger hovedet for at se, hvad der sker i det blinde område bag hesten og under hesten.

Der er også et lille blindt område i form af en trekant foran mulen, hvilket betyder, at heste må bevæge hovedet for at se, hvad de æder, de kan dog også føle det, fordi der er meget følsomme områder i huden omkring hestes mulehår.

I det felt, hvor hestene ser med begge øjne (binokulært syn), er de i stand til nøjagtigt at se genstande tæt ved og på afstand. Dette syn gør det muligt for heste at finde føde (vegetation) i deres nære omgivelser og samtidig opdage eventuelle farer på afstand.

3.3 Flugtreaktion

I naturen er hurtig reaktion på en fare (flugtreaktion) afgørende for overlevelse. Denne instinktive adfærd er også tilstede i nutidens tamhest. Pludselige eller ukendte hændelser kan forårsage en panik reaktion, f.eks. spark eller flugt, selv hos den mest tillidsfulde hest.

3.4 Høresans

Heste har en god hørelse, og på grund af deres evne til at bevæge ørerne uafhængigt af hinanden er de i stand til at lokalisere lyd/støj og reagere på pludselig eller usædvanlig støj, enten ved årvågenhed eller ved flugt. Heste i naturen eller på fold foretrækker at være i visuel kontakt med hinanden. Hvis en hest bliver skræmt og forsøger at undslippe en mulig fare, følger andre normalt efter. På samme måde kan en rolig og tillidsfuld hest have en beroligende indflydelse på en frygtsom og sky hest.

3.5 Social interaktion og komfortadfærd

Heste er flokdyr. Under naturlige forhold lever heste tæt sammen i stabile grupper. Grupperne består typisk af én, eller undertiden mere end én, voksen hingst og et antal hopper med afkom, herunder unge hingste. Unge hingste og ældre hingste uden en gruppe af hopper, finder også sammen i hingstegrupper. Gruppen stabiliseres gennem dannelse af en social rangorden, som udfordres, når nye medlemmer kommer til. En ny social rangorden dannes typisk inden for få dage til uger. At leve i grupper har en række fordele, navnlig i forhold til social transmission adfærd, søgen efter føde og vand samt en forsvarsstrategi, som har til formål at undgå eller minimere sammenstød med rovdyr. Som eksempel herpå kan nævnes, at alle heste i en gruppe sjældent ligger ned samtidig. En hest bliver stående og agerer vagt for gruppen. Heste bliver normalt ængstelige og usikre, når de ikke har kontakt med andre heste. Hos tamheste kan manglende social kontakt både tidligt og senere i livet føre til udvikling af unormal adfærd såsom vævning hos opstaldede heste eller overdrevne aggressive interaktioner, når der er på fold med andre heste. Dertil kommer, at gruppeopstaldede unge heste er lettere at håndtere og uddanne end unge heste, der holdes enkeltvis.

Foto 3: Flehmen tillader en hest at undersøge en lugt nærmere

Foto 4: Social hudpleje er et højt prioriteret behov hos heste

Heste kommunikerer gennem deres syns-, høre- og lugtesans, gennem kropsholdninger og via berøring. F.eks. kan heste vise en flehmen-reaktion, når de undersøger lugt og smag af særlig interesse. Berøring kan være både aggressiv (spark og bid) og venlig (hudpleje). Nogle af disse adfærdsformer er medfødte, mens andre kræver en vis læring i en ung alder. Unge heste, der er holdt isoleret, har vanskeligt ved at forholde sig til andre heste, hvis de indsættes i en gruppe på et senere tidspunkt.

Heste udfører forskellige former for komfortadfærd. Selv hos heste, som regelmæssigt strigles ses komfortadfærd. Adfærden tjener forskellige formål og er f.eks. en reaktion på kløe i huden, for at holde insekter væk, at holde hårlaget i god stand eller den kan have et socialt formål. Komfortadfærden omfatter f.eks. nippen med fortænder, at kradse sig med et ben (typisk et bagben), at gnide sig mod en genstand, at rulle sig i sand, mudder, sne osv., og social hudpleje, hvor to heste gnubber hinanden med tænderne (typisk på manken eller ryggen).

Foto 5. Kradser sig med et ben.

Foto 6. Ruller sig i sand.

Selv om heste er sociale dyr, har de et socialt rum, som definerer den afstand, de ønsker at holde til andre heste. Denne afstand er individuel og afhænger af alder og af, hvor godt de enkelte heste kender hinanden. F.eks. er afstanden nul ved social hudpleje. Heste kan også ses stå tæt sammen, når de forsøger at holde insekter væk. Føl og unge heste synes at have et mere snævert eller mindre udviklet socialt rum, og de kan ses liggende tæt sammen. Når heste er gruppeopstaldet, er det vigtigt at tage højde for deres sociale rum, når der træffes beslutning om, hvor meget plads de skal have.

Foto 7. Heste, der står tæt for at holde insekter væk fra hinandens hoveder.

Heste har forskellige søvn-faser, og har i hver 24-timers periode behov for en fase af dyb søvn, hvor de typisk ligger på siden med strakte lemmer, og afslappede muskler. Det er en forudsætning herfor, at hestene føle sig sikre, har tilstrækkelig plads og et tørt lejeareal. Det er vigtigt at holde sig dette for øje i forhold til størrelse og type af hestes opstaldningsforhold.

Foto 8. Heste har behov foren fase af dyb søvn, hvor de typisk ligger på siden. Den naturlige liggeposition er med strakte ben, hals og hoved.

3.6 Fødesøgning og behov for bevægelse

Under naturlige forhold bruger heste det meste af dagen til at søge føde. De kan bevæge sig over store afstande afhængigt af tilgængeligheden af føde. Hvis heste i en periode holdes på et areal, som begrænser deres bevægemuligheder, kan de udtrykke dette bevægebehov voldsomt, når de efterfølgende får mere plads. Især for føl og unge heste er fri bevægelse og leg med andre heste vigtig for udviklingen af muskler, led, sener og knoglestruktur. Desuden vil fri bevægelse forbedre hestes balance og koordinering.

Heste er planteædere. En hests naturlige måde at æde på er at bevæge sig langsomt fremad med hovedet nedad, mens den æder græs. Den periode, hvor heste ikke æder, er normalt højst 3-4 timer. Denne mere eller mindre kontinuerlige indtagelse af føde passer til hestens fordøjelsessystem, der har en relativt lille mavesæk, men stor tyktarm og blindtarm. I tyktarmen og blindtarmen foregår der en mikrobiel nedbrydning af føden, navnlig de fibermaterialer, som ikke er blevet nedbrudt i tyndtarmen.

3.7 Unormal adfærd

Unormal adfærd forekommer sjældent eller aldrig hos heste, der lever under naturlige forhold. Unormal adfærd er tegn på, at miljøet eller de betingelser, hvorunder heste holdes, ikke opfylder deres behov. Permanent dysfunktion af centralnervesystemet som reaktion på stressende forhold, kan betyde, at udviklede stereotypier ikke ophører på trods af senere ændringer af miljøet eller de stressende forhold. Mange unormale adfærdsmønstre er stereotypier, f.eks. krybbebidning, vindslugning, boksvandring, vævning og selvskade (f.eks. at bide sig selv). Heste kan også udvise en kompromitteret velfærd på en mindre iøjefaldende måde, f.eks. ved at blive apatiske eller tilbagetrukne.

Foto 9. Krybbebidning kan udføres på enhver egnet overflade

Anden unormal adfærd kan være normal adfærd, der optræder med unormal hyppighed, såsom aggressiv adfærd. Udvikling af unormal adfærd varierer fra den ene hest til den anden. Det er en misforståelse, at stereotypier er smitsomme. Hvis heste i samme stalld udvikler den samme unormale adfærd, skyldes det sandsynligvis, at de holdes under de samme suboptimale forhold. Dertil kommer, at beslægtede heste kan have samme stressfølsomhed.

4. Kontakt med andre heste

Som nævnt ovenfor er heste flokdyr og mangel på social kontakt med andre heste både tidligt og senere i livet kan føre til udvikling af forskellige former for unormal adfærd og manglende udvikling af normal social adfærd. Heste foretrækker fuld fysisk kontakt på fold eller i gruppeopstaldning.

Foto 10. Social kontakt er vigtig for heste

Det anbefales, at heste, i det mindste en del af dagen, har fuld fysisk kontakt med andre heste på fold eller ved gruppeopstaldning. Dette muliggør social hudpleje, og især for unge heste giver det mulighed for at udvikle normale sociale adfærdsmønstre, herunder at lære at tyde andre hestes signaler. Heste bør altid mindst være i stand til at se andre heste.

5. Opstaldning

5.1 Generelle betragtninger

Behovet for social kontakt med andre heste bør tages i betragtning ved udformning af opstaldningsfaciliteter til heste. Desuden bør enhver boks være dimensioneret, så den passer til hestens størrelse, så hesten til enhver tid er i stand til uden besvær at lægge sig ned, hvile i en naturlig stilling (se foto 8), vende sig og rejse sig uhindret og stå i naturlig stilling.

Opstaldningsfaciliteter bør konstrueres og vedligeholdes således, at der ikke er skarpe kanter eller fremspring, der kan forårsage skader på hestene. Materialer, som heste kan komme i berøring med, bør ikke være skadelige for heste og bør kunne rengøres og desinficeres grundigt.

Vinduer i opstaldningsfaciliteter til heste bør være lavet af brudsikkert glas eller være beskyttet af et passende konstrueret gitter eller lignende for at forhindre, at hestene knuser glasset og kommer til skade.

Foto 11. Et vindue med gitter

Hestes lejeareal bør være skridsikkert og forsynet med en passende mængde strøelse for at sikre et tørt og komfortabelt hvileareal.

Gangarealer bør have en skridsikker overflade og være brede nok til, at heste kan passere hinanden sikkert og uden besvær. Det anbefales, at døre er mindst 1,2 meter brede for heste og 1,1 meter brede for ponyer. Dørene bør være skydedøre eller åbne udad. Døre til individuelle bokse eller gruppeopstaldning bør være forsynet med anordninger, der fastgør dem både for oven og for neden.

Den indendørs højde bør være tilstrækkelig til, at hestene kan stå i deres naturlige stilling og udføre normale hovedbevægelser.

Når opstaldningsfaciliteter planlægges, konstrueres eller renoveres, bør der tages hensyn til risikoen for brand. Dette er især vigtigt med hensyn til elektriske installationer. De anvendte materialer bør så vidt muligt være brandsikre. Den person, der er ansvarlig for hestene, bør have en beredskabsplan i tilfælde af brand eller naturkatastrofer (f.eks. oversvømmelser).

5.2. Stalde – indendørs opstaldning

Den mest almindelige indendørs opstaldningsform er individuelle bokse, og i nogle lande spiltove. Gruppeopstaldning bliver dog mere og mere populær, især til unge heste.

5.2.1 Individuelle bokse

Individuelle bokse bør dimensioneres, så de passer til hestens størrelse, så hesten kan ligge i et naturligt sideleje (se foto 8), vende sig og rejse sig uhindret og stå i en naturlig stilling. Det er nødvendigt, at folebokse og bokse til en hoppe med føl er større end bokse til en enkelt hest. Ved beslutning om boksens størrelse bør den tid, hesten tilbringer i boksen, tages ned i overvejelserne. Boksen bør være større, hvis hesten er opstaldet en stor del af dagen. Den øverste del af skillevæggene mellem bokse bør ikke være massive, men give heste i nabobokse mulighed for at se hinanden og tillade tilstrækkelig ventilation. Udstyr, såsom krybber og vandkopper, bør udformes, anbringes og vedligeholdes så hesten ikke kommer til skade, og så kontaminering med urin og gødning så vidt muligt undgås.

Foto 12. Individuelle bokse, som tillader hestene at røre hinanden.

Foto 13. Individuelle bokse, som tillader hestene at se hinanden.

5.2.2 Gruppeopstaldning

I gruppeopstaldningssystemer bør det samlede gulvareal give mulighed for fri bevægelse, tilstrækkelig adgang til og plads ved fodrings- og vandingsudstyr samt sikre et tørt, strøet areal, der er stort nok til, at alle heste kan ligge uforstyrret på samme tid. Det bør overvejes at opsætte beslag til midlertidig opbinding af heste, f.eks. i forbindelse med fodring. Hestene bør holdes i stabile grupper. Syge eller tilskadekomne heste eller heste med afvigende adfærd (f. eks. aggressivitet) bør håndteres i overensstemmelse hermed, og gruppeopstaldning af disse heste er ikke altid hensigtsmæssig. Der bør derfor altid være mulighed for midlertidigt at kunne holde disse heste adskilt fra andre heste. Udformningen af gruppeopstaldningssystemet bør sikre, at hestene kan bevæge sig væk fra hinanden og til enhver tid få adgang til foder og vand. Blindgyder og smalle hjørner bør undgås for at forhindre, at heste bliver fanget.

Foto 14. Heste i et gruppeopstaldningssystem med adgang til et udendørs areal

5.2.3 Spiltove som opstaldningssystem

Spiltove¹ begrænser stærkt hestens bevægelser, og da hesten ofte er opbundet med hovedet op mod en væg, begrænser spiltove også hestens mulighed for at se, hvad der foregår omkring dem. Dette opstaldningssystem kan ikke anbefales og bør udfases. Indtil dette sker bør visse minimumskrav overvejes. Bredden af spiltovet bør i det mindste gøre det muligt for hesten at ligge med udstrakte ben. Spiltovet, inklusiv den plads, som krybbe og vandingsudstyr optager, bør være langt nok til at rumme hesten.

Undtagen for den del, hvor hestens hoved befinder sig, bør skillevægge mellem de enkelte spiltove have en højde, der omtrent svarer til hestens mankehøjde. Skillevæggene bør være massive og strække sig i hele spiltovets længde for at forhindre, at heste i nabospiltove sparker hinanden. Hvis skillevæggene ud for hestens hoved er højere end resten, bør den øverste del ikke være massiv, men tillade hestene at se hinanden. Længden af tøjret bør gøre det muligt for hesten både at nå foder og vand og lægge sig uden besvær. Når hesten ligger ned, bør det være muligt, at hovedet hviler fuldt ud på gulvet. Der bør træffes foranstaltninger for at undgå, at et ben bliver fanget i tøjret. Dette kan gøres ved at lade tøjret, der forsynes med en vægklods, gå gennem en ring eller et hul, så tøjret holdes passende stramt samtidig med, at hesten har tilstrækkelig bevægelsesfrihed til at nå foder og vand og til at lægge sig ned.

¹ Note til den danske oversættelse: Ifølge dansk lovgivning er opstaldning i spiltove forbudt i Danmark

5.3. Staldklima

Staldklimaet er vigtigt for hestes velfærd og sundhed. Et uhensigtsmæssigt staldklima kan være skadeligt, især for hestenes åndedrætssystem. Fordelen ved frisk, ren luft bør ikke undervurderes. Støvniveau, relativ luftfugtighed, temperatur og koncentration af gasarter bør derfor holdes på et niveau, der ikke er skadeligt for hestene. Der bør derfor være korrekt og tilstrækkelig ventilation – ideelt naturlig, selv om der i nogle tilfælde kan være behov for et mekanisk ventilationssystem. Ventilationssystemet bør give en god og jævnt fordelt luftcirkulation i alle dele af hestenes opholdsarealer uden, at der opstår unødigt træk.

5.4. Lys

I dagstimerne bør der være naturligt lys, om nødvendigt suppleret med kunstigt lys. Lysstyrken bør være tilstrækkeligt til, at hestene tydeligt kan se hinanden og deres omgivelser. Som en retningslinje bør lysstyrken være høj nok til, at et menneske nemt kan læse en avis. Derudover bør der være en tilstrækkelig lyskilde – fast eller bærbar – så hestene til enhver tid kan tilses grundigt. Lyskilderne bør placeres uden for hestenes rækkevidde eller være passende beskyttet, så skader på hestene undgås.

Belysningen bør følge en døgnrytme og omfatte passende sammenhængende perioder med lys og mørke. Som retningslinje bør mørkeperioden være mindst 6 timer og lysperioden mindst 8 timer. Dette gælder dog ikke for heste, der holdes udendørs.

5.5 Støj

Støj i stalde bør ikke overstige et niveau og en hyppighed, der påvirker hestenes sundhed eller velfærd negativt. Indendørs bør det undgås, at heste udsættes for mekanisk, konstant, pludselig eller høj støj.

6. Heste udendørs

Heste bør beskyttes mod ugunstige vejrforhold samt mod insekter og mulige rovdyr, så vidt det er praktisk muligt

6.1. Ly/læskur

Der bør være tilstrækkelig mulighed for ly, herunder skygge året rundt. Om sommeren for at give heste skygge fra solens stråler og for at beskytte mod flyvende insekter, og om vinteren til beskyttelse mod våde, blæsende og kolde vejrforhold. Området med ly-/skyggemulighed bør være stort nok til at give en passende beskyttelse til alle heste på samme tid.

Tilstrækkelig beskyttelse kan i nogle tilfælde opnås gennem naturgivne forhold, såsom træer eller anden vegetation eller ved adgang til et læskur.

Foto 15. et læskur bør være stort nok til at yde beskyttelse til alle heste på samme tid

Ikke alle heste er lige hårdføre med hensyn til at modstå kolde vinterforhold. Lettere hesteracer eller racer, der ikke er tilpasset kolde forhold, er mindre hårdføre end f.eks. den islandske hest eller visse ponyer, som f.eks. Shetlandsponyer eller Exmoor-ponyer.

6.2. Fold

Det anbefales, at alle heste dagligt gives adgang til en fold, om muligt sammen med andre heste, så deres behov for fri bevægelse og social kontakt kan opfyldes. Der kan dog være situationer, hvor veterinære hensyn eller ekstreme vejrforhold taler imod dette.

Foto 16. Det anbefales, at heste dagligt får adgang til en fold, om muligt sammen med andre heste.

Folde bør være veldrænede for så vidt muligt at undgå mudrede forhold. Folde bør holdes fri for genstande, der kan skade hestene og bør regelmæssigt kontrolleres for giftige planter.

Hegn bør være klart synlige for hestene, være velholdte og af en passende type og højde for at forhindre, at hestene undslipper. Hvad der er tilstrækkelig hegnshøjde afhænger af størrelsen på de heste, der skal indhegnes. Afstanden mellem stolper og mellem lægter/hegnstråd afhænger også af hestenes størrelse. Pigtråd bør ikke anvendes².

Som en retningslinje bør folden have et areal på mindst 330 m² pr. hest og ingen fold, der anvendes til fri motion, bør være mindre end 800 m². Hvis folden skal bruges til afgræsning, bør den være meget større.

Heste bør introduceres til nye typer hegn i dagtimerne, og de bør overvåges i et passende tidsrum efter, at de er sat i folde med en ny hegnstype eller efter, at de er flyttet til en ny fold.

Når heste sættes sammen i en fold, bør de også overvåges i et passende tidsrum, f.eks. indtil aggressive interaktioner er ophørt, og hestene f.eks. begynder at græsse eller æde hø, hvis det er en motionsfold uden græs. Når nye heste indføres i en eksisterende gruppe, anbefales det, at hestene lærer hinanden at kende, før de blandes, f.eks. gennem ophold i bokse eller folde ved siden af hinanden.

Tøjring på græs kan ikke anbefales. Det begrænser hestens mulighed for fri bevægelse og giver ikke mulighed for social kontakt med andre heste. Endvidere er der risiko for, at hesten bliver viklet ind i tøjret og derved kommer til skade.

Brug af slåtøj for at holde en hest på et begrænset område frarådes.

² Note til den danske oversættelse: Ifølge dansk lovgivning er pigtråd til indhegning af heste forbudt i Danmark.

7. Pasning

7.1. Kvalifikationer

Heste bør passes af et tilstrækkeligt antal personer, der har de relevante færdigheder, viden og faglige kvalifikationer.

7.2 Identifikation og registrering

I EU er der vedtaget bestemmelser om metoder til identifikation og registrering af dyr af hestefamilien.

Bestemmelserne om identifikation og registrering af heste er komplekse, og personer med ansvar for et hestehold henvises derfor til at søge nærmere oplysninger hos den kompetente myndighed i den medlemsstat, hvor hesten holdes³.

7.3 Tilsyn

Alle heste, herunder heste på fold, bør tilses mindst én gang om dagen og gerne oftere. Syge eller tilskadekomne heste, højdrægtige hopper, nyfødte føl, nytilkomne heste, hingste i bedækningssæsonen og meget gamle heste bør tilses oftere.

Enhver hest, der synes at være syg eller kommet til skade, bør straks gives en passende pleje. Hvis hesten ikke reagerer på denne pleje, eller hvis hesten har smerter, bør en dyrlæge straks konsulteres. Om nødvendigt bør syge eller tilskadekomne heste holdes isoleret eller adskilt fra andre heste.

7.4 Smitsomme sygdomme og smitteforebyggelse

Spredning af smitsomme sygdomme er en af hovedårsagerne til nedsat velfærd, sygdom og dødelighed hos heste og er årsag til betydelige økonomiske tab for hestesektoren.

7.4.1 Forebyggelse af spredning af smitsomme sygdom

For at forhindre spredning af smitsomme sygdomme anbefales det altid at isolere enhver hest med symptomer på sygdom fra andre heste. Heste, der har en smitsom luftvejsinfektion, viser ofte tegn på dårligt almenbefindende, og de æder eller drikker ikke normalt. Andre sygdomstegn kan være feber, øget respirationsfrekvens, hoste, næseflåd, hævede lymfeknuder og neurologiske problemer. Heste, der har en smitsom hudsygdom, har forandringer i huden, der er forenelige med hudinfektioner, pletvist hårtab, hudirritation osv. Alle typer af smitsomme sygdomme bør håndteres i overensstemmelse med anbefalingerne i dette kapitel.

Da alle smitsomme sygdomme har en inkubationsperiode (tidspunktet fra infektionen kommer ind i kroppen og til hesten viser tegn på sygdom), anbefales det at holde nytilkomne heste isoleret fra heste, der allerede er opstaldet i hesteholdet, i et passende tidsrum (mindst 10-14 dage afhængigt af hestens sundhedsstatus). Vaccinationsstatus for nytilkomne heste bør kontrolleres. Heste, der er isoleret, bør dagligt have taget temperatur, ligesom diagnostiske undersøgelser kan udføres for at udelukke infektion eller, at hestene er sunde smittebærere.

Stalde og transportmidler bør rengøres og desinficeres efter, at forskellige heste har opholdt sig i dem. Det bør sikres, at personer, der har ansvar for hestene, forstår grundlæggende hygiejneprincipper. For at forhindre spredning af sygdomme, f.eks. kværke eller ringorm, bør udstyr ikke bruges til forskellige

³ I Danmark Fødevarestyrelsen

heste. Heste bør ikke have lov til at drikke fra fælles drikkekar, når de samles i nye grupper (udstillinger, konkurrence, salg osv.).

7.4.2 Begrænsning af udbrud af smitsomme sygdomme i en hestepopulation

I tilfælde af sygdomsudbrud, bør der afhængigt af en sygdoms karakter, træffes forskellige foranstaltninger for at begrænse og bekæmpe spredningen inden for den udsatte hestepopulation. Alle, der er ansvarlige for et hestehold, bør som minimum følge henstillinger fra myndigheder eller faglige organisationer. Dette omfatter isolering af syge heste, karantænetid for stalde, lokaliteter eller regioner, hvor der har været smitte, håndhævelse af standarder for hygiejne og desinfektion samt transport og forsamlinger af heste (konkurrencer, udstillinger osv.).

7.5 Dyrlæge og medicinsk behandling

En hest, der ser ud til at være syg eller kommet til skade, bør omgående plejes på passende vis. Hvis hesten ikke kommer sig hurtigt på trods af plejen, bør en dyrlæge tilkaldes til at undersøge hesten. Der bør altid være mulighed for midlertidigt at isolere eller adskille syge eller tilskadekomne heste fra andre heste.

Generelle tegn på sygdom kan omfatte manglende appetit, nedstemthed, ændret adfærd, kolik, diarré, hoste, nysen, udflåd fra øjne eller næse, hudinfektion, hårtab, hudkløe, halthed, rygsmerter, modvilje mod at bevæge sig, hovedrysten eller pain face/kropsholdning, der indikerer smerte.

Medicinering af heste bør baseres på en klinisk undersøgelse, evaluering af kliniske tegn og passende diagnostik udført af en dyrlæge. Kun medicin ordineret af en dyrlæge til en bestemt hest bør anvendes til den pågældende hest.

Ved længerevarende medicinering bør dyrlægen vurdere hesten regelmæssigt.

Der bør især udvises forsigtighed ved ordineret af antimikrobielle stoffer til heste med henblik på at undgå resistens. Dyrlægen bør gennemføre en omhyggelig undersøgelse af hesten, herunder passende diagnostik.

Medicinering og behandling af heste bør altid være i overensstemmelse med standarder for bedste praksis og bør aldrig kompromittere hestens samlede velfærd. Bivirkninger i forbindelse med behandling bør indberettes til den relevante myndighed.

7.6 Sundhedstjek

Det anbefales, at heste underkastes en dyrlægeundersøgelse mindst én gang om året. For ældre heste og kronisk syge heste bør dette foretages hyppigere.

7.6.1 Vaccination

Vaccination mod stivkrampe anbefales altid. Heste er meget modtagelige for infektion med bakterien *Clostridium tetani* (stivkrampebakterien). Bakterien findes ofte i jord, hvor heste færdes. Bakterien trænger ind i kroppen gennem sår, herunder små stiksår, som kan være vanskelige at opdage, eller gennem navlen hos nyfødte føl. Selv om en hest med stivkrampe kan overleve, især hvis sygdommen diagnosticeres i en tidlig fase, er det ofte nødvendigt at aflive hesten af velfærdshensyn.

Vaccination mod hesteinfluenza er obligatorisk for heste, der deltager i de fleste konkurrencer, og anbefales også til andre heste, især dem, der har regelmæssig kontakt med heste fra andre hestehold.

Vaccination mod andre sygdomme, som kun forekommer i visse geografiske områder, kan også være hensigtsmæssig, afhængigt af hvor hesten geografisk befinder sig. Der bør indhentes rådgivning herom fra en dyrlæge.

7.6.2 Overvågningsprogram for involdsparasitter

Tarmparasitter kan være et velfærdsproblem, der forårsager vægttab, kolik og endda død. Dette er især tilfældet for føl og ungheste samt heste med dårligt immunforsvar. Et målrettet overvågningsprogram bør derfor udarbejdes i samråd med en dyrlæge.

Der er behov for god foldmanagement og en græsmarksstrategi, især vedrørende indsamling af gødning for at mindske parasitbyrden. En sådan strategi bør altid prioriteres højt i et program for overvågning af involdsparasitter og for en målrettet behandling. Heste, der holdes i permanente folde, hvor gødning ikke fjernes regelmæssigt, har en øget risiko for overførsel af indvoldsparasitter.

For at modvirke udvikling af resistens bør det frarådes at behandle raske voksne heste med et ormemiddel uden, at der forud er foretaget laboratorieundersøgelser eller anden relevant diagnostisk med henblik på at fastslå parasitbyrden.

7.6.3 Hovpleje

Det anbefales, kun at lade uddannede fagfolk beskære og sko heste. En hests hove bør beskæres med jævne mellemrum. Hyppigheden afhænger af en række faktorer, herunder alder, brug og om hesten er skoet. Som en retningslinje bør heste, der er skoet, beskæres og have pålagt nye sko hver 6-8 uge. Hvis heste, der bruges til sport eller fritidsaktiviteter, går uden sko, bør hovenes tjekkes efter brug for at sikre, at de ikke slides for meget. Hos andre heste, f.eks. avlshopper, bør hovenes længde tjekkes med passende mellemrum, ligesom de med passende mellemrum bør beskæres, så hovenes holdes i en god og sund tilstand.

Hove bør renses og efterses for tegn på sygdom eller skader, såsom sur stråle, revner eller fremmedlegemer (f.eks. sten) med passende mellemrum. Hvis der er tegn på hovproblemer, f.eks. halthed, bør hovenes straks efterses.

7.6.4 Tandpleje

Heste slider langsomt deres tænder, når de tygger. Dette kan føre til dannelse af tandspidser, som kan være til gene for hesten, og som kan være årsag til vægttab eller unormal adfærd såsom hovedrysten eller at undgå eller kæmpe mod biddet. Tab af foder ud af munden er et andet tegn på tandproblemer.

Heste kan have smertefulde tand- eller mundproblemer uden at vise nogen tydelige tegn på ubehag. En række tandproblemer og problemer relateret til mundhulen eller spisevaner kan udvikle sig i løbet af en hests levetid. Det er derfor tilrådeligt, at foretage en undersøgelse af mundhulen, herunder tandkontrol, regelmæssigt og mindst én gang om året. Det anbefales, at kun uddannede fagfolk foretager denne undersøgelse og eventuelle korrigerende behandlinger.

7.7 Foder

Heste bør tildeles et nærende foder i tilstrækkelig mængde, så de holdes i god foderstand (normal vægt) og undgår fejlernæring, dårligt huld eller fedme.

Græs er en naturlig foderkilde til heste og græsning bør tilbydes alle heste dagligt, når det er muligt.

Hestes foderration bør altid indeholde en tilstrækkelig mængde grovfoder, f.eks. hø, halm og tørt wrap hø, hvis ikke deres foderbehov dækkes fuldt ud af græs. Hestens grovfoderrationer bør tildeles, så der sikres en tilstrækkelig tyggetid i løbet af både dag og nat, da hestens fordøjelsessystem er tilpasset en mere eller mindre kontinuerlig indtagelse af foder med et højt fiberindhold.

Når hesten tygger fremmes produktionen af spyt, der medvirker til at neutralisere den mavesyre, der produceres kontinuerligt i maven. For at forhindre mavesår og fremme tarmsundhed er heste afhængige af en næsten uafbrudt adgang til grovfoder.

Foto 17. Heste bør have adgang til grovfoder, både når de er opstaldet, og på fold uden græs.

Som en retningslinje bør den daglige grovfoderration være mindst 1,2 kg hø pr. 100 kg hest eller 2 kg tørt wrap hø pr. 100 kg hest. Det kan dog være nødvendigt at justere denne mængde, hvis der er risiko for, at hesten bliver overvægtig og/eller udvikler forfargenhed.

Indtagelse af grovfoder bør så vidt muligt afspejle det naturlige mønster for en græssende hests optagelse af foder. Heste bør have adgang til grovfoder, både når de er opstaldet, og når de er på fold uden græs. Hvis heste i længere tid (3 – 4 timer) ikke har adgang til grovfoder, kan det påvirke deres generelle sundhed negativt (f.eks. disposition for kolik eller mavesår) ligesom det kan medføre, at heste udvikler unormale eller uønskede adfærdsmønstre (f.eks. krybbebidning eller at hesten æder sand).

Mange heste kan leve udelukkende af græs eller grovfoder, om nødvendigt suppleret med vitaminer og mineraler. Nogle grupper af heste som f.eks. sportsheste, unge eller voksende heste eller avlsheste kan have et behov for en højere energitilførsel som følge af deres motionsniveau eller basale behov. Derfor kan det være nødvendigt at supplere disse heste med højenergifoder (kraftfoder).

Foto 18. Det kan være nødvendigt, at nogle grupper af heste får tildelt et supplement af højenergifoder.

Højenergifoder bør gives i små rationer fordelt over hele dagen (som en retningslinje mindst 2-3 måltider pr. dag afhængigt af den mængde foder, der gives).

Højenergifoder bør ikke gives umiddelbart før eller efter et anstrengende arbejde, og mængden bør tilpasses hestens aktuelle arbejdsniveau.

Alt foder bør være af god hygiejnisk og ernæringsmæssig kvalitet og bør opbevares under hygiejniske forhold. Der bør ikke fodres med støvet, muggent eller harsk foder.

Udstyr til fodring bør holdes rent og anbringes på en måde, der minimerer kontaminering.

Enhver foderændring bør introduceres gradvist over en periode på nogle dage.

I gruppeopstaldningssystemer eller på folde bør der være et tilstrækkeligt antal foderpladser for at undgå konkurrence og aggression blandt hestene.

Der bør drages omsorg for, at der, baseret på hestens huld, foretages individuelle justeringer af den daglige fodertilførsel. Se bilag 2 for retningslinjer for huldvurdering.

Problemet med overvægtige heste og heste, der udvikler stofskiftesygdomme og forfæmhed, er en betydelig og voksende trussel mod hestenes velfærd og er en lige så alvorlig en risiko for hestenes helbred som for undervægt.

7.8 Vand

Hestes behov for vand afhænger hovedsagelig af deres aktivitetsniveauet, den omgivende temperatur og vandindholdet i deres foder. Heste drikker typisk 5-10 % af deres kropsvægt dagligt. Hopper med føl og heste med en høj grad af aktivitet, f.eks. væddeløbsheste, kan rutinemæssigt drikke mere.

Heste foretrækker at drikke fra en vandoverflade, men lærer uden problemer at drikke fra en vandkop. Når der anvendes automatiske drikkesystemer, bør disse kontrolleres dagligt, og de bør have en vandgennemstrømning på ca. 8 liter pr. minut for at sikre, at hesten får tilstrækkeligt med vand.

Foto 19. Heste foretrækker at drikke fra en vandoverflade

Foto 20. Vandkopper bør kontrolleres dagligt for renlighed og funktionalitet

Heste bør optimalt set have fri adgang til vand, og de bør ikke være uden vand i mere end fire timer. Dette gælder også for heste på fold. I vinterperioden med temperaturer under nul bør der tages ekstra forholdsregler for at sikre dette, f.eks. ved brug af vandingsudstyr med varme eller ved regelmæssig forsyning af flydende vand.

Vandingsudstyr bør holdes rent og anbringes på en måde, der minimerer forurening. I gruppeopstaldningssystemer eller i folde bør der være tilstrækkeligt med drikkeplads til at undgå konkurrence og aggression blandt heste.

8. Håndtering og træning

Hestens velfærd bør altid være det altafgørende i alle aspekter af håndtering og træning, både på kort og lang sigt.

Personer, der har ansvar for brug, håndtering eller træning af heste, bør have passende viden, erfaring og færdigheder, så de kender og forstår hestes normale adfærd samt deres ansigtsudtryk og kropssprog.

Heste bør håndteres fra en tidlig alder. Håndtering umiddelbart efter fødslen bør dog undgås, da det forstyrrer hoppe-føl-tilknytning. Skånsom håndtering (fodring/strigling) af hoppen i nærheden af hendes føl har en langsigtet positive effekter, der bevirker, at føllet bliver mindre bange for mennesker og lettere at håndtere. Føl bør lære at blive trukket i en grime, blive berørt over hele kroppen, og at få løftet ben.

De personer, der håndterer og træner heste, bør altid tage hensyn til hestens naturlige flugtinstant, når heste håndteres.

Træning til forskellige aktiviteter, f.eks. ridning eller kørsel, bør først påbegyndes, når hesten har nået et udviklingstrin, hvor den er fysisk og mentalt i stand til at udføre aktiviteterne, så risiko for skader og stressbelastninger minimeres både på kort og lang sigt. Der kan ikke fastsættes en bestemt alder for, hvornår træning kan begynde, da det kan variere ikke kun mellem og inden for racer, men også efter disciplin, niveau og træningsintensitet.

Metoder, der normalt anvendes ved træning af heste, er negativ og positiv forstærkning samt klassisk konditionering (dvs. dannelse af associationer mellem en stimulus, f.eks. en godbid, og en anden stimulus, f.eks. en lyd). Når der anvendes negativ forstærkning (fjernelse af noget ubehageligt), påføres der et tryk på hesten, f.eks. gennem tøjlerne eller en rytters ben, og korrekt adfærd belønnes ved fjernelse af trykket. For at denne metode skal være effektiv og ikke skabe forvirring hos hesten, er det vigtigt, at trykket starter ved en lav intensitet og opretholdes eller gradvist øges, indtil hesten viser den ønskede reaktion, hvorefter trykket straks stoppes. Ved positiv forstærkning (tilførsel af noget behageligt, f.eks. en godbid) reagerer hesten på et signal, f.eks. en mundtlig kommando, og der gives straks en belønning, når hesten reagerer korrekt (f.eks. hvis hesten kommer, når der kaldes og den belønnes med en gulerod). Når metoderne anvendes korrekt og med passende viden og tålmodighed, er begge egnede til at træne heste til at vise ønskede reaktioner.

Træningsmetoder bør tilpasses hestenes alder og deres fysiske og mentale evner, så hestene beskyttes mod smerte, lidelse, angst, skader og tillært hjælpeløshed.

Utilstrækkelige eller uhensigtsmæssige træningsmetoder kan have en negativ indvirkning på hestens velfærd. Disse metoder kan også føre til aggressiv adfærd eller konfliktadfærd, hvilket kan bringe hesten og dem, der håndterer hesten, i fare. Uhensigtsmæssige træningsmetoder omfatter også situationer, hvor træneren er inkonsekvent og giver modstridende signaler til hesten. Som et eksempel vil det forvirre hesten, hvis trykket ikke fjernes, når hesten reagerer korrekt på trykket fra biddet eller rytterens ben.

Træningsmetoder bør sigte mod gradvist at styrke hestens fysiske og mentale evner. Alle former for træning, der kan skade hesten fysisk eller mentalt eller forårsage angst eller ubehag (f.eks. intensiv hyperfleksion) anses for upassende.

Når heste håndteres eller trænes, kan det af og til være nødvendigt at korrigere hestene, fordi de udviser en uønsket adfærd. Det er vigtigt, at årsagen til den uønskede adfærd identificeres og fjernes, hvis det er muligt. Den metode, der anvendes til at korrigere en uønsket adfærd, bør følge de grundlæggende principper for læringsteori og derved skabe mindst mulig angst eller smerte for hesten, og dermed skabe de bedste både kortsigtede og langsigtede resultater.

Der bør der aldrig, uanset træningsform, anvendes overdreven magt. Træneren eller rytteren har ansvar for at have en tilstrækkelig og opdateret viden om læringsteori, træning og træningsmetoder, før disse anvendes på en hest.

At være i selskab med en kendt og rolig hest er som regel gavnligt, når en hest skal vænnes til ukendte omgivelser, f.eks. at blive læsset til transport eller blive introduceret til et nyt miljø eller nye genstande.

Heste er sociale dyr og foretrækker at være sammen med andre heste. Hvis en hest skal være adskilt fra andre heste, f.eks. med henblik på træning, er det nødvendigt gradvist at vænne hesten til at tolerere social adskillelse. Separationsangst forårsager stress og reducerer indlæringsevnen, og derfor bør træning af nye færdigheder ikke finde sted, før hesten er fortrolig med at være alene. Social adskillelse bør minimeres og bør kun anvendes til træningsformål under overvågning.

Alle heste bør trænes til at være opbundet i det tidsrum, der er nødvendig for, at hesten kan blive striglet, få foretaget hovpleje, blive transporteret osv. Heste bør gradvist trænes til at stå opbundet ved hjælp af principperne om negativ eller kombineret forstærkning, og i selskab med andre, rolige heste. Tøjret bør have et hurtigtvirkende frigørelsessystem. Heste, der endnu ikke er vant til at blive opbundet, bør overvåges.

Man bør desuden være opmærksom på det gulvareal og underlag, hvor heste håndteres og trænes, bør udformes og vedligeholdes så risikoen for skade på hestene reduceres mest muligt.

9. Doping

Indgift af ethvert stof eller brug af enhver metode, der har til formål kunstigt at ændre hestens fysiske eller fysiologiske kapacitet eller skjule helbredsproblemer, er i modstrid med hestens velfærd og etikken i forholdet mellem heste og mennesker. Internationale kodeks og regelsæt (væddeløb og sport) indeholder lister over forbudte stoffer og metoder. Dette omfatter ikke kun uhensigtsmæssig brug af medicin, men også operative indgreb og andre metoder, der skjuler kliniske tegn eller sygdom, så heste kan træne og deltage i konkurrencer. Et eksempel er brug af medicin eller operative indgreb, der ændrer lemmernes følsomhed.

10. Udstyr

10.1 Sadel, seletøj etc.

Sadeltøj og andet udstyr, der anvendes til håndtering og træning af heste, bør pålægges og justeres korrekt. det bør ikke beskadige hesten eller anvendes som tvangsmiddel. Alt udstyr bør holdes i sikkerhedsmæssig forsvarlig stand og være funktionelt, rent og velholdt. Det bør kontrolleres før brug.

Overdreven begrænsning, f.eks. fra indspændingstøjler ved longering eller tryk fra et meget stramt næsebånd, bør undgås. Som en retningslinje bør det være muligt at passere to fingre mellem næsebåndet og næsebenet på hesten. Enheder til måling af næsebåndets stramhed er designet til at gøre denne måling ensartet.

Sadeltøj og andet udstyr, såsom piske, sporer, forskellige typer af tøjler og bid etc., bruges til at give hesten berøringmæssige signaler. Dette udstyr bør anvendes med omhu og tålmodighed og bør aldrig anvendes som tvangsmidler. Den, der håndterer, træner eller rider heste, har ansvar for at sikre sig en tilstrækkelig og opdateret viden om udstyr, sadel- og seletøj og korrekt brug af det, før det anvendes på en hest.

10.2 Mekanisk udstyr

Mekanisk udstyr såsom skridtmaskiner og løbebånd anvendes til motionering af heste.

Foto 21. Heste bør altid overvåges af en kompetent person, når de er på et løbebånd

Dette udstyr bør holdes i god stand i overensstemmelse med fabrikantens anvisninger. Det bør både have en nødstopknap og en anordning, der automatisk stopper udstyret, hvis en hest falder eller forsøger at komme fri. Når udstyret er i brug, bør heste overvåges af en person, der har fornøden viden til at handle korrekt i en nødsituation.

10.3 Fastholdelsesudstyr

I visse situationer kan det være nødvendigt at fastholde heste af hensyn til deres egen sikkerhed, af hensyn til andre hestes sikkerhed eller af hensyn til dem, der håndterer hestene. Udstyr til fastholdelse kan f.eks. være anvendelse af en brems, en behandlingsboks eller brug af slåtøj på en hoppe ved naturlig bedækning for at beskytte hingsten. Brugen af dette udstyr bør være midlertidig og velbegrundet.

Når en hest skal fastholdes, bør den mildeste metode anvendes, og kun i den nødvendige tidsperiode. Fastholdelse bør aldrig erstatte god management, træning eller tilvænning af hesten. Hvis det er

nødvendigt for at fremme en sikker håndtering i forbindelse med hasteprocedurer, anbefales det, at en dyrlæge beroliger hesten medicinsk.

10.4 Dækkener

I kolde vintermåneder kan vandtætte og åndbare dækkener bruges til at beskytte heste mod ugunstige vejrforhold.

Foto 22. En hest med et vinterdækken

Specielt designede sommerdækkener yder en vis beskyttelse mod insekter, men de sikrer ikke mod at hesten få det for varmt.

Hvis der anvendes dækkener, bør de være godt tilpasset, kontrolleres dagligt og bør være af en type, der passer til den omgivende temperatur.

Det bør bemærkes, at dækkener påvirker hestens naturlige termoregulering, og det bør overvejes, om en hest rent faktisk har brug for et dækken.

11. Arbejdende heste

Som for alle andre heste bør arbejdende hestes basale behov opfyldes, ligesom der bør tages hensyn til arbejdsbyrden. For en detaljeret gennemgang af arbejdende hestes velfærd henvises til kapitel 7.12 i OIE's Terrestrial Animal Health code.

Foto 23. Arbejdende heste, der bruges til landbrugsmæssige formål.

12. Heste, der bruges til sport, fritidsaktiviteter, og turisme

Heste bruges i en række forskellige sammenhænge, såsom sport, væddeløb, fritidsaktiviteter, turisme, terapi og som arbejdende heste. Uanset i hvilken sammenhæng en hest bruges, gælder anbefalingerne i disse retningslinjer.

Ved køb af en hest bør de løbende udgifter til hestehold medinddrages i overvejelserne, og samtidig bør den påtænkte brug af hesten matches med evnerne hos den person, der skal bruge hesten (og hos den, der skal passe af hesten, hvis det er en anden). Det er tilrådeligt, at personer, der ikke har en passende forudgående erfaring med at holde eller træne en hest, søge passende råd, før de køber eller påtager sig ansvaret for en hest.

Nedenfor følger nogle specifikke punkter vedrørende de udfordringer, som heste eller deres ejere kan stå over for i forbindelse med sport og turisme.

12.1 Sport

De fleste sportsorganisationer (væddeløb, ridning, kørsel osv.) har standarder eller adfærdskodekser, der har til formål at bidrage til at sikre velfærden for heste, mens de deltager i konkurrencer.

Foto 24. Spring.

Foto 25. Kørsel.

Dette kan omfatte regler om, hvilket udstyr og sadel- eller seletøj, der kan anvendes (f.eks. pisk og sporer), om uddannelse og korrektionsmetoder under opvarmning og konkurrence, om hvornår drægtige hopper ikke længere kan deltage i konkurrencer eller væddeløb, om brug af udstyr som tvangsmidler, og om ulovlige stoffer eller metoder (doping).

Heste bør altid være egnede til det konkurrencemæssige arbejde, de bliver bedt om at udføre. Ingen hest bør deltage i en konkurrence eller et væddeløb, før den forberedende træning har gjort hesten mentalt og fysisk klar.

12.2 Turisme

Heste anvendes i forbindelse med turisme på forskellige måder. Der kan være tale om heste, der bruges til ridning i terrænet, herunder til at transportere turister til steder af interesse med eller uden en guide, som køreheste til at køre turister på sightseeing ture og som forskellige former for selskabsdyr etc.

Foto 26. Køreheste, der bruges i forbindelse med turisme.

Turister har måske ikke tilstrækkelig viden om heste til at få øje på velfærdsproblemer, de ser måske ikke hestens velfærd som deres ansvar, eller de ignorerer måske, hvad de ser, fordi de ønsker at tage på sightseeingtur. Det er derfor af afgørende betydning for disse hestes velfærd, at de personer, der er ansvarlige for dem, har den nødvendige viden, færdighed og villighed til at sikre, at hestens behov opfyldes, herunder behov for hvile, vand, foder, beskyttelse mod dårligt vejr, for veltilpasse udstyr og for passende hovpleje.

12.2.1 Trækheste

Trækheste arbejder ofte i mange timer og over lange afstande. I løbet af dagen, når de holder hvil, bør de placeres i skygge eller med adgang til beskyttelse mod sol, regn eller sne. De bør desuden forsynes med grovfoder og frisk, rent vand. Der bør være adgang til individuelle vandspande, da fælles vandtrug kan øge risikoen for spredning af sygdomme.

Ideelt set bør tætsiddende seletøj løsnes eller, hvor det er relevant, fjernes i hvileperioderne. Der bør drages omsorg for at sikre, at vognen ikke er overlæst, og at hjulene og udstyr er i god stand, så hestene ikke overbelastes. Den vægt, som en hest kan trække, afhænger af terræn, hestens tilstand og erfaring. Det er vigtigt, at alt seletøj er korrekt tilpasset, og at vognen er afbalanceret.

13. Operative indgreb m.m.

13.1 Halekupering, klip af mulehår og snit af sener

Halekupering og snit af sener for at ændre haleføring bør kraftigt frarådes. Halekupering bør kun foretages, når veterinære hensyn taler for det. Klipping af mulehår og hår i den indre del af øret bør frarådes.

Foto 27 og 28. Halekupering og brændemærkning bør kraftigt frarådes.

13.2 Andre operative indgreb

Bortset fra kastration bør der ikke foretages andre ikke terapeutiske operative indgreb på heste. Kastration bør kun udføres af en dyrlæge, og hesten bør være beroliget og givet lokal bedøvelse eller være under fuld bedøvelse. I begge tilfælde efterfulgt af længerevarende smertebehandling. Brandemærkning bør kraftigt frarådes. Hvis frysemærkning foretages, bør det udføres professionelt

14. Avl

14.1 Ansvarlig avl

Ejerne har et stort ansvar, når de overvejer, om de bør avle på deres hest, og de bør overveje, hvorfor de påtænker at avle i stedet for at købe eller overtage en hest. Hvis der opdrættes for mange heste uden formålet er nøje overvejet, kan det skabe et overskud af uønskede heste, der kan bidrage til dårlig hestevelfærd. Ejerne bør overveje, om det er hensigtsmæssigt at avle med deres hoppe eller hingst, og de bør gøre deres bedste for at sikre, at de producerer kvalitetsafkom med ønskede og nyttige egenskaber. Det er ikke nødvendigvis i en hoppes interesse at blive brugt til avl. Der bør ikke avles på heste med disposition for arvelige lidelser, dårligt eksteriør, uønsket temperament, eller med skader, hvis det er sandsynligt, at eventuelle uønskede træk vil blive videregivet til afkommet, eller hvis hoppens velfærd kan blive kompromitteret under drægtigheden. Ejere, der planlægger at sælge afkommet, bør kende markedsvilkår og efterspørgsel samt de omkostninger og ressourcer, der er forbundet med at avle, og de bør være sikre på, at de vil være i stand til at finde en ansvarlig køber til føllet, når det er fravænnnet.

14.2 Avlsmetoder

Der bør ikke avles med heste på en måde, der kan medføre lidelser. Heste med arvelige lidelser, skavanker eller andre træk, der kan påføre afkommet smerte, lidelse eller andre skavanker, bør ikke anvendes til avl. Hopper, der har haft svært ved at fole eller har fået et dødfødt afkom, bør heller ikke anvendes til avl.

Hopper kan blive kønsmodne, når de er omkring halvandet til to år. Hvis de ifoles så tidligt kan det kompromittere deres vækst, der bør derfor ikke avles på en hoppe, før hun er mindst tre til fire år

gammel. Fertiliteten hos hoppen begynder at falde omkring 15 års alderen. Der bør derfor altid søges råd fra en dyrlæge, før avles med en ældre hoppe, eller med en hvilken som helst anden hoppe, der har en historie om vanskelige drægtigheder.

14.3 Foling og fravænning

Hopper bør opholde sig i det miljø, hvor foling skal finde sted i ca. en måned før foling, så hun kan nå at producere antistoffer mod de mikroorganismer, der er i miljøet. Følhopper bør vaccineres regelmæssigt ifølge anbefalinger fra vaccineproducenten, så der kan dannes en tilstrækkelig mængde antistoffer. Vaccination mod Herpesvirus type 1 og 4 bør overvejes afhængigt af sygdomssituationen i det område, hvor hestene holdes. Antistofferne overføres til føllet gennem råmælken (mælk med et højt indhold af antistoffer, der produceres umiddelbart efter foling).

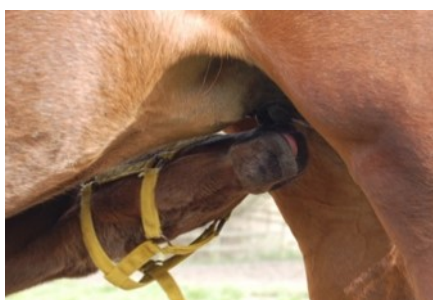

Foto 29 og 30. Føl bør drikke råmælk inden for nogle få timer efter fødslen, og de bør gives tid i en fold fra dag ét.

Råmælk beskytter føllet mod mulige sygdomsfremkaldende mikroorganismer i miljøet. Det er derfor vigtigt, at føllet drikker mælk fra hoppen inden for få timer efter fødslen. Hvis dette ikke er muligt, f.eks. på grund af et problem med hoppen, bør der søges rådgivning fra en dyrlæge.

Komplikationer i forbindelse med foling er en situation, der kræver dyrlægehjælp. Foling bør overvåges for at kontrollere, at den forløber normalt, og hvis der observeres problemer under folingen, bør en dyrlæge konsulteres.

Hvis føllet er født på stald, bør hoppen og føllet komme på en fold fra dag ét. Det bør sikres, at hegnet er klart synligt for føllet. Dette er måske ikke tilfældet for elektriske hegn, og der bør så træffes alternative foranstaltninger. Føllets højde bør også tages i betragtning, når det vurderes, om indhegningen er sikker.

Fravænning er en stressende oplevelse for både hoppe og føl og bør gennemføres på en måde, der minimerer stress. Stressreaktionerne synes at være mindre, når føl fravænnens gradvist og får lov til at have social kontakt med andre føl og voksne heste.

Tamheste fravænnens ofte tidligt i forhold til den naturlige afvænningsalder, som er ved 10-11 måneders alderen. Fravænning bør helst ikke finde sted, før føllet er seks måneder gammelt. Efter fravænning bør den unge hest holdes i gruppe med andre heste og helst mindst én voksen hest.

15. Vurdering af hestes velfærd

Ejere eller brugere af heste eller personer, der er ansvarlige for ejendomme med heste, kan have et ønske om, at få hestens velfærd vurderet. Der er udarbejdet en protokol til dette formål ([AWIN welfare assessment protocol for horses](#)). Det er vigtigt at bemærke, at korrekt anvendelse af protokollen forudsætter et tilstrækkeligt kendskab til dens anvendelse. Det er også vigtigt at bemærke, at en sådan vurdering ikke kan erstatte det daglige tilsyn eller en klinisk undersøgelse, når der er mistanke om sygdom eller skade.

16. Overvejelser om at afslutte hestens liv

Selv om et lille antal heste dør af naturlige årsager eller på grund af ulykker, vil de fleste hesteejere på et tidspunkt stå over for den vanskelige beslutning om at afslutte deres hests liv.

Mulighederne er aflivning eller slagtning. Slagtning er en mulighed i de fleste europæiske lande, medmindre hesten er udelukket fra konsum. Det fremgår af hestens pas (se 7.2 Identifikation og registrering). Aflivning foretages typisk på de steder, hvor hesten holdes, mens slagtning indebærer transport over en kortere eller længere afstand, og måske endda via et marked. Inden der træffes beslutningen om slagtning, er det nødvendigt at vurdere, om hesten er egnet til den påtænkte transport til slagteriet. Af dyrevelfærdsmæssige hensyn bør transport af slagteheste over lange afstande undgås eller begrænses mest muligt.

En heste bør altid aflives, når hesten har en smertefuld lidelse og ikke reagerer på behandling, eller når en hest har en kronisk og uhelbredelig tilstand, som forårsager smerte eller lidelse.

En hest bør under ingen omstændigheder efterlades til egen skæbne eller være i en tilstand af smerte og lidelse uden, at der reageres på det.

Bilag 1

Ordliste

I det følgende gives forklaring på nogle af de ord, der er brugt i den danske oversættelse:

- a) **Slåtøj** er betegnelsen for en anordning, som begrænser hestens bevægelse. Den består normalt af to læderstropper, der er spændes om hestens koder og er forbundet med en kort kæde eller et reb. Når slåtøj bruges på græsarealer⁴, monteres det på hestens forkoder, så hesten kun kan bevæge sig langsomt over relativt korte afstande. Slåtøj kan også bruges som fastholdelsesudstyr, f.eks. for at forhindre en hoppe i at sparke hingsten ved naturlig bedækning. I denne situation kan slåtøjet være forsynet med et reb, der passerer mellem forbenene til en rem rundt om halsen på hesten.
- b) **Opbinde** betyder, at heste bindes i et spiltov (se 5.2.3), eller at heste i kortere tidsrum bindes for at blive striglet, beskåret eller skoet, sadlet op osv.
- c) **Tøjre** betyder, at en hest bindes på et græsareal uden passende indhegning med et langt reb eller kæde (tøjret) for at forhindre hesten i at undslippe. Tøjret er i den ene ende fæstnet til grimen eller en halsrem og i den ene ende og til en pløk i jorden.
- d) **Fold** er betegnelsen for en indhegning med eller uden græs, hvor heste lukkes ud med henblik på fri motion og/eller afgræsning.
- e) **Smittebeskyttelse** er betegnelsen for en række forholdsregler, der anvendes for at forhindre, at smitsomme organismer bringes ind i et hestehold, og for at forhindre, at de overføres mellem heste.
- f) **Adskille** betyder en midlertidig fysisk adskillelse af en hest med afvigende adfærd (f. eks. aggressivitet) eller af en hest, der er kommet til skade, for at forhindre yderligere skader ved kontakt med andre heste og for at holde hesten i ro. For at undgå psykisk stress bør hesten være i stand til at se, høre og om muligt have delvis fysisk kontakt med andre heste
- g) **Isolere** betyder at holde en hest, der kan have en smitsom sygdom, væk fra andre heste i en passende periode, så sygdommen ikke spredes.

⁴ Note til den danske oversættelse: Ikke dansk praksis og kan være i strid med dyreværnslovens generelle principper om, hvordan dyr skal behandles.

Bilag 2

Huldvurdering

Kilde: AWIN, 2015. AWIN welfare assessment protocol for horses. Doi: 10.13130/AWIN HORSES 2015

Huldvurdering er en standardiseret metode til at vurdere mængden af fedt på en hests krop. En hests huld kan påvirkes af en række faktorer såsom fodertilgængelighed, reproduktiv aktivitet, vejrforhold, præstations- eller arbejdsaktiviteter, parasitter, tandproblemer, sygdomme og fodringspraksis.

Hvordan vurderer man [Individuelt]

Start med en generel visuel inspektion af hesten fra siden og foretag en vurdering af fedt/muskelfylden på hals, ribben, skulder, ryg, mave og bækken.

Stå på sikker afstand bag hesten og foretag en vurdering af fedtaflejringer/depoter omkring haleroden/de bagerste ryghvirvler, og vurder formen af krydset, samt synlighed af rygsøjle og hofteben.

Hvordan scorer man

Brug det system til huldvurdering, der er udarbejdet af Carrol og Huntington (1988 Equine vet j, 20(1) 41-45), og som har en skala fra 1 til 5. Dette system kan anvendes til alle racer og uanset, hvad hesten bruges til.

Score 1

Hals: underhals, small og løs hud ved basis.

Ryg og ribben: tydelige ribben og ryggrad, muskulaturen er svundet ind på begge sider.

Kryds: muskelfattigt, tydeligt fremstående hoftehjørner og sædebensknuder, tydelig fordybning på begge sider af haleroden.

Score 2

Hals: smal, men fast.

Ryg og ribben: ribben lidt synlige, lidt muskel- og fedtlag ved rygraden, men den kan føles

Kryds: fladt og lidt muskelfattigt, hoftehjørner og sædebensknuder synlige med tyndt fedtlag, lidt fordybning på begge sider af haleroden.

Score 3

Hals: ingen halskam (undtagen hos hingste), fast hals

Ryg og ribben: ribben ikke synlige men følbare, ryg/overlinje med god muskelfylde, rygraden kan føles.

Kryds: hvælvet kryds med let fedtlag, hoftehjørner og sædebensknuder følbare.

Score 4

Hals: let nakkekam, bred og fast.

Ryg og ribben: ribben svært følbare.

Kryds: fedtpuder ved haleroden, hoftehjørner og sædebensknuder dækket af fedt og kan kun vanskeligt føles.

Score 5

Hals: tydelig fedtfyldt nakkekam, bred og fast hals, folder af fedt.

Ryg og ribben: ribben dækket af fedt og kan ikke føles, tydelige fedtdepoter langs hjerteformet ryg.

Kryds: tydelige fedtdepoter på begge sider af haleroden, hoftehjørner og sædebensknuder kan ikke føles.

For yderligere information se også: <http://www.worldhorsewelfare.org/Right-Weight>.